

Проаналізуємо: це у розмові з ким ми раз-по-раз переходимо на російську мову? З росіянином з Новгорода чи Рязані, котрий, може, ніколи й не чув української мови? Та ні, з тим, як правило, хто все життя і живе, і живе в Україні, а звертається ж до вас по-російськи або з принципу, або за інерцією, або з причини слабого володіння українською. І ось ви теж відповідаєте по-російськи, підпаштовуєтеся... Боже мій, яке жалюгідне видривське виходить, варте того, щоб нас брали на глузи: українець з українцем, знаючи свою мову, спілкуються мовою, та ще й у більшості випадків спотвореною, каліченою — у вимові, лексиці, конструкції фрази і т. д., іншого народу!..

Варто глибоко відуматися і в масово поширені ситуації, коли ми, українці, поспішаємо демонструвати знання російської мови росіянам, котрі живуть в Україні і нашу мову чудово, прекрасно розуміють. (Я запевняю: практично нема громадян України, які її не розуміють). Отже, коли і в цих випадках ми переходимо на російську мову, то це що — культурність? Чемність? Вихованість? Та боронь, Боже! Найперше це — мовне запобігання у тих випадках, де запобігати нема чого, зайве підкреслення своєї національної неповновартності. Нормальною є хіба що

одна ситуація, за якої доречно переходити на ту ж російську: у разі, коли ви запримичуєте, що української ваш співрозмовник не розуміє. Однак чи багато сьогодні таких випадків? Після розпаду СРСР вони фактично поодинокі. Відтак і переходи на російську мову тому, хто глибоко шанує свою, потреби сьогодні фактично нема. Час вже усвідомлювати, що *спілкуватися повсюдно своєю мовою — то найважливіша примета і національної, і просто людської гідності кожного українця, ознака його інтелектуальності й культурності*, витримуючи яку він, до речі, в слах того ж тутешнього росіянина лише побільшає. Може, дещо й дратуючись, він, росіянин, єврей, представник якогось іншого етносу, краще впевниться: ні, ви — не "дурной хохол" (а мовне запобігання, ще і ще раз підкреслю, — це і є одна з ознак "дурного хохла"), ви — самостановивий українець, котрий має свою країну, свою мову, котрий, знаючи й російську, послугується у всіх випадках, коли його розуміють, тільки рідною. Я переконаний, що це і є правдива культура мовної культури (даруйте тавтологію), які культура національної честі. Всі інші варіанти — лише зі сфери меншовартості.

Лариса МАСЕНКО,
член редакції «Уроку Української»

ЇХНІЙ ЗДОБУТОК ДО 10-РІЧЧЯ НІБИ Ж НАШОЇ НЕЗАЛЕЖНОСТІ

У нещодавній дискусії з приводу правосписної реформи десь їй супротивник не без патетики ганьбили реформаторів, звинувачуючи їх у паньганні зупинити історичний прогрес.

«Зупинись, мовна ріка, — писали вони в «Голосі України» (11.01.2001). — потечі назад, на сімдесят з гаком років, бо «геніяльні» правосписанти так хочуть». Дивно, але диспутанти чомусь не добачають, що нашу мовну ріку вже повернуто назад — і аж ніяк не на сімдесят з гаком років, а на всі сто п'ятдесят. Адже у багатьох мовних сферах маємо значно більше спільного не з добою українізації 20-х років ХХ ст., а з імперською добою середини ХІХ ст.

Так, саме в наш час успішно здійснено проєкт русифікації «Південно-Західного краю», спланований ще у 60-х роках ХІХ ст. після впровадження Валуєвського циркуляра. Тоді флігель-ад'ютант Олександра ІІ барон Корф представив імператорові програму протидії впливові українофілів у Малоросії шляхом «наводнення края до чрезвычайности дешевыми русскими книгами». Корф підкреслював, що коли б уряд зробив ці книжки дешевшими, ніж відповідні малоросійські, то навіть не було б потреби в адміністративних заборонах. У перспективі, зазначав Корф, це «лишило б малоросійську літературу шансу якоюсь-небудь суттєво розширити круг читателів». Олександр ІІ підкреслив ці міркування Корфа і написав: «Дельно. Мысль весьма хорошая. Собразить, как ее исполнить». (Цит. за «Українська мова та література», к. 46, грудень 2000, с. 3).

В імперську епоху повернулася Україна і в галузі преси. В столиці вже відроджено всі основні дореволюційні газети — «Киевские ведомости», «Киевский телеграф», «Киевлянин». Нещодавно по'явився в Києві остання газета завершує

процес відродження імперської публіцистики воістину з тріумфом, адже відновляє найбільш україножерну з дореволюційних київських газет. Гаслом «Киевлянина», який редагував ушляплений крайнім шовінізмом В.Шульгін, було «Этот город русский, русский, русский».

Під цим же гаслом, хоча й не винесеним на першу сторінку, як у колишньому «Киевлянині», виступає і його відроджений нащадок. З перших же чисел газета почала війну з українською мовою, доводячи, як і колись, неповноцінність тепер уже державної мови до вживання у різних сферах суспільного життя. Відстань у більш як сто років, яка відділяє колишнього «Киевлянина» від нинішнього, позначилася лише на виборі сфер, закритих, на думку авторів газети, для української мови. Якщо колишня чорносоцетна газета всювела з українською мовою інтелектуальних кіл, то нинішня оголошує війну українському молодіжному сленгові.

«Киевлянин» імперського зразка у рецензії на п'єсу Лесі Українки «Блакитна троянда» писав: «Если когда-нибудь мы сомневались в неестественности применения малорусского языка к интеллигентской жизни, то мы должны были в этом убедиться, посмотрев эту пьесу и почувствовав, насколько к ней не подходит малорусский язык».

«Киевлянин» нинішнього зразка у рецензії на українську естраду пише про «ощутимую скудость украинского языка, отсутствия того, что мы называем «молодежным сленгом» (что так широко развито именно в братском русском языке)».

У цьому ж числі газети той же журналіст у статті із промовистою назвою «Якщо мумії заговорять українською» знухається з московської групи «Мумій Тролей» за те, що в

їй касеті, випущеній для України, назви пісень перекладено українською. Цікаво, що саме цю статтю газета, порушуючи загальний принцип російськомовності, публікує українською. Очевидно, в такий спосіб журналісти хочуть перекопати ту частину москвичів, які з повагою ставляться до державного статусу української мови, що ця їхня повага у «ширих українців» викликає зворотню реакцію — глум.

Відтак можна привітати «Київські ведомости». Старше дитя відродженої імперської публіцистики отримало солідне підкріплення. Важка артилерія підтягається до передвиборчих баталій.

Свідому ж українську громадськість можемо привітати з черговим ляпасом.

І ще раз пересвідчуємось, що у мовних війнах змагаються не мови, а люди. Змагаються за домінування і владу. І в нашому випадку — навіть не різномовні частини населення, як, наприклад, у Бельгії чи Канаді, де конфлікт між різномовними громадами дорівнює міжетнічному конфліктові. У нас державній мові оголосила війну проросійська частина української влади. Головним її завданням є розширення «п'ятої копони» всередині країни. І новітня імперська окупація нашого інформаційно-культурного простору є найвагомішим її здобутком останніх років.

Вітальї МАТЯШ

МЕДІА-ВІЙНА ТРИВАЄ,

або Чи здатна Україна протистояти московській інформаційній експансії та домашнім русифікаторам?

Серед чинників, що прив'язують Україну до Москви, як правило, називають енергетичну залежність, Українську Православну Церкву Московського Патріархату, брак національної гідності. До цього варто додати ще й суцільний стан вітчизняного медіа-простору.

Державний статус української мови зафіксовано у Конституції та шести законах України про діяльність ЗМІ. Вітчизняне законодавство передбачає наявність теле- і радіопрограм російською мовою та мовами інших національних меншин лише у місцях їхнього компактного проживання.

Натомість більшість вітчизняних комерційних теле- і радіоканалів ігнорує чинне законодавство України про мовний режим в ефірі. Український телерадіоэфір сьогодні тотально зросійщений.

У ліцензіях на мовлення, виданих Національною радою з питань телебачення і радіомовлення, фіксується, як правило, 70-відсотковий обсяг українського мовлення (до речі, чому не всі 100%?). А фактично на комерційних засобах мовлення обсяг українськомовних програм часто ледь досягає 30-40%. Відсутність в Україні єдиної концепції розвитку медіа-простору та інформаційного правового кодексу, двозначності у законодавчому полі дозволяють керівникам ЗМІ легко уникати відповідальності за вихід у ефір російською мовою.

В Україні не опрацьовані схеми

контролю за безпекою інформаційного простору. Для проведення моніторингу мовного режиму 791 вітчизняних телерадіокомпаній на відповідність чинному законодавству Національна рада не має відповідного кадрового та матеріально-технічного забезпечення. Так, кабельну мережу столиці України нині заповнили телепрограми трьох найбільших телекомпаній Росії. За даними Нацради, із 380 кабельних мереж лише 85 телеорганізації працюють у режимі правового поля України.

Якщо порівняти нинішній стан справ у друкованих ЗМІ із 1991 р., то тиск російськомовної преси на пересічного українського громадянина за роки незалежності зріс у 40 разів. Втім, у галузі електронних ЗМІ становище не краще.



Мал. Олексія Меринова.

“Українське слово” — громадсько-політичний тижневик. Засновник і видавець — видавництво ім. О.Теліги. Виходить з 1933 р. В о головного редактора Б. Червак. Тираж 8 500 прим. Передплатний індекс 30699.